

Äldre beskrivning

Bland Hallands täckaste nejder kan med skäl räknas Getinge socken, hvarest Fröllinge är beläget. Väl ligger sjelfva sätesgården undangömd mellan dal och skog, men den resande, som på vägen från Halmstad till Göteborg genomfar dess egor, skall vid åsynen af de bördiga fälten, den utmärkta ordning, ja prydighet, som öfverallt der röjes, känna sig hugad att, lik Ehrensvärd, utropa: "här såg han en landtgård, den han sade vara mönster för landtgårdar". Fröllinge gör också endast anspråk på att vara en sådan, hvarföre äfven den två och ett halft sekel gamla, af gråsten uppförda, enkla hufvudbyggnaden hvarken blifvit "moderniserad" eller "gotiserad".

Deremot prydes den ända upp till röstet af hundraårig murgröna och omgifves af smakfulla trädgårdsanläggningar, hvars "abildgård", i rikedom på utvalda och väl vårdade fruktträd, icke torde hafva många medtäflare inom landet.

Den öfver boningshusets dörr anbragta inskriften: "Anno 1623, lod erlig og wellbördig mand Holger Rosencrantz Börjesson, Kongl. Maj:ts Befallningsmand paa Guthland og hans Frue Vibike Thott bygge dette hus", — utgör sätesgårdens åldersbetyg. Det är känt, att Fröllinge eller "Fröljunge", såsom det i äldre handlingar benämnes, samt Dael, hvilka utgöra sjelfva säteriet, år 1439 inköptes af Åke Axelsson Thott till Hjuleberga, den förra från Ies och Påvel Fälaxson enligt köpebref; dat Warberg d. 16 Augusti, och den senare från Esge Thorbjörnsson af Forstena-ätten enligt köpebref, dat Hjuleberga d. 12 April. Dessa gårdar jemte andra strögods, hvaribland det nu varande säteriet Bårarp, som år 1462 af Åke Axelsson inköptes, tillfölo hans sons sons dotter, Vivica Thott, såsom fädernearf. Hon var dotter af Corfitz Olausson Thott till Sannarp och Anna Erikdotter Basse. Hennes öfvannämnde man, Fröllinges grundläggare, en son af Börje Eriksson Rosencrantz till Örup i Skåne och Margretha Pallesdotter Juel, bör ej förväxlas med sin samtida kusin, Holger Rosencrantz till Glimminge. Han var riddare af Elefanter-orden, från 1619 och under 14 år befallningsman på Island, förlänades 1633 med Gottland och 1646 med Stavangers län. Från 1648 till sin död 1658 i Februari har han vistats på Fröllinge, der hans enka ännu år 1668 qvarbodde. Han köpte åtskilliga gårdar i grannskapet af Fröllinge, t. ex. 1639 Gillarp, "som Laurids och Olof Susse påbo", det n. v. Susegården. Köpebrefvet beseglas af Hallands trenne höfdingar, Ivar Krabbe på Warbergs, Nils Krabbe på Halmstads och Christian Bülow på Laholms slott. Rosencrantz' barn voro: Corfitz, som fick Örup i Skåne och afled ogift 1661; Börje, som efter brodern ärfde Örup och sedermera, efter modern och mostern, blef egare af Sannarp samt Margaretha, som blef gift med Sten Holck till Gedsholm, son af Ejler Holck och Riborg Stensdotter Bille. Om denne Sten Holck anför Barfod i "Märkvärdigheter rörande skånska adeln" åtskilliga Münchhausiader, hvilka skildra honom såsom en rå narr. Holck, som köpt sig en öfverstebeställning i fransk tjenst, lärer stridt under Turenne och Luxemburg. Hans enda kända vapendåd är dock det dråp, som han om aftonen d. 26 April 1676, vid bortgången från en bjudning hos landshöfding Johan Hård i Halmstad och tätt utanför slottet, utöfvade på stads-majoren Adam Nesner, hvilken han ihjelstack med värjan. Detta måtte hafva skett i en hastigt uppkommen duell, ty eljest och om, såsom Barfod anför, hans dräng dervid varit behjelpig, kan man ej fatta huru den kongl. domen af 14 April 1678 endast fällde Holck att till enkan betala 2000 dal. smt. Holck gjorde svårigheter vid böternas erläggande och landshöfdingen fick utfärda tvenne serskilda resolutioner, innan "den äreborna och dygdesamma matronan, Brita Zedritz", erhöill dessa blodspenningar medelst införning "i godt halländskt jordagods", emedan Holck icke kunde anskaffa penningar. Han var redan före 1655 gift med Margaretha Rosencrantz och 1662 undertecknar han, såsom skånsk godsegare, (han egde Gedsholmen), å egna och sin svärmors vägnar, Malmö recess. År 1664

begagnade han och tio andra skånska ädlingar sig af den rättighet, som genom 11:te art. af fredsakten i Köpenhamn blifvit dem tillförsäkrade, att introduceras på svenska riddarehuset. Holck lærer intill svärmoderns död hafva bott på Gedsholmen. Han nämnes såsom egare till Fröllinge år 1681 och förekommer från 1690 intill 1704 ofta i Getinge kyrkoböcker såsom fadder och den första gången i sällskap med ståthållaren i Norige, grefve Ulrik Gyldenlöwe och Christian Gyldenlöwe "printz af Dannemark". Sista gången han i rusttjänst-längderna nämnes är 1707 i Jan., och lærer han aflidit samma år, dock ej på Fröllinge. Då föräldrarna gifte sig 1625 och fadren dog 1648, har Sten Holck uppnått en hög ålder, och från denna förskrifva sig troligen de böner, som intagits i "Småsaaker". Hans morgonbön synes der vara allt för karrikerad, hvarföre vi endast intaga hans "God natt!" till sina söner: "God natt, hjerte Börn, god Natt! Beder Gud at vi maae sidde tillsammans her ved vores Bordende til evig Tiid og smøge med hinanden mang tusind Piber Tobak. Jeg arme Mand græder mine grædendis Taarer, saa tidt jeg tænker paa min høje Alder og at nu snart hverken Tobak eller Brændeviin er for mig mere at vente." Sten Holck efterlemnade 2 söner och en dotter. Barfod skildrar de förra såsom ohyfsade landtjunkare. Holger sökte en kornettsbeställning vid ett skånskt regemente, men erhöll af öfversten det svar: "att om ingen annan ville hafva denna tjänst, skulle den stå för hans räkning". Holger ansåg likväl sin befordran säker, men fick vänta förgäfvets. Ejler lærer dock blifvit officer samt gifte sig med sin kusin, Maria Sophia Börjesdotter Rosencrantz [1], men afled utan barn. Man känner för öfrigt icke vidare om dem, än att de i socknens kyrkoböcker intill 1716 förekomma såsom "sponsores" eller faddrar, och ofta såsom "hedersgäster" deltagit i bygdens bröllopgillen. Efter brödernas död blef Riborg Holck ensam egarinna af Fröllinge och Bårarp. Denna dotter, (som fadern alltid i sin morgonbön inneslutit med de orden: "Gud give min Datter en Kaptein eller Major, faaer hun en Oberst eller Oberst-Lieutenant, gid den faae Skam som det fortryder"), skildras af förenämnde biograf: "dum som brøderne, och dertill halt og krokryggig". Hon var dock nu — "ett godt partie", och erhöil snart en äkta man i kapten-löjtnanten vid amiralitetet, Claës Gideonsson Rålamb. Han lærer behandlat henne på ett ovärdigt sätt, ty under det han i sus och dus njöt af sin hustrus förmögenhet, höll han henne innestängd uti en afskrankning i salen, der han visade henne för sina dryckesbröder, sägande: se här min papegoja! Man skulle af den omnämnda afskrankningen i salen vilja sluta, att fru Riborg varit den första, som till någon del förändrat den enkla inredningen af det gamla boningshuset, i det hon medelst afdelade af den stora salen beredde sig en liten frustuga. Traditionen förtäljer, att huset, som af Holger Rosencrantz blott uppfördes med en våning, var deladt i tvenne stora salar, hvaraf den ena utgjorde daglig stuga och matsal, den andra familjens sofgemak. Här sofvo äfven husets qvinliga tjenstehjon på upphöjda lafvar eller sängställen, dit de uppklätrade på stegar, hvilka af den omtänksamma husmodern kunde bortflyttas. Döden befriade snart fru Riborg från den otacksamme maken, och hon lefde i flere år såsom enka, i sällskap med en slägting, fröken Anna Brigitta Ahlefeldt, samt afled i April 1728 på Fröllinge. Följande år, d. 27 Juni, sålde de danska arfvingarne, hvaribland nämnda fröken, hennes fastigheter i Halland för en köpeskillning af 27,478 dal. smt till stads-majoren Christian Didrik von Conowen. Han föddes 1652 i Alt-Brandenburg, der fadren, Didrik v. Conow var stads-syndicus. Sedan han gått i skola i Soltweder, kom han vid 13 års ålder till akademien i Wittenberg och fortsatte här och i Rostock sina studier till 1675, då han begaf sig till Sverige och blef volontär vid Helsingeregemente samt s. å. furir. Han bevistade år 1676 blokaden af Malmö samt blef derefter fänrik vid Bergsregementet, hvilket låg garnisoneradt i Malmö. Efter danskarnas misslyckade anfall mot samma stad år 1677 blef han för sitt välförhållande utnämnd till löjtnant och 1691 till regements-quartermästare samt 1699 till stadsmajor i Malmö. Efter 31 års statstjänst tog han år 1706 afsked och afled på Kulla-Gunnarstorp d. 6 April 1731 i sitt 80:de års ålder samt begrofs i Allerums kyrka. Han

blef 1698 svensk adelsman och introducerades år 1723 under N:o 1745. Han var tvenne gånger gift 1:o) år 1693 med Anna Graven, enka efter rådmän Gerdt Franke, Malmös rikaste borgare och enda skeppsredare; 2:do) efter ett års enklingsstånd, år 1704, med Maria Euphrosyne Cronström (f. 1668), dotter af kammar-rådet Cronström samt sedan 1699 enka efter lagman Johan Cedercrantz, med hvilken hon hade 7 barn, samt med v. Conowen en son och tvenne döttrar. Efter hennes död [1], d. 14 Nov. 1736 på Kulla-Gunnarstorp, värderades denna gård till 22,000 dal. smt, Fröllinge till 14,000 dal, Bårarp till 10,000 dal och strögods i Luggude härad till 5000 dal. Sonen, hofjunkare Christian v. Conowen fick Kulla-Gunnarstorp, dottern Elisab. Euphrosyne f. 1709, gift 1724 med ryttmästare Caspar Ehrenborg, erhöill Bårarp och Anna Maria f. 1707, gift 1722 med stads-major Peter Sigfrid Strahlenberg, blef egare af Fröllinge. Såsom hemgift hade hon erhållit 4688 dal. smt i lösören, deri inberäknad brudklädningen af finaste hvita sidendamast, 120 dal; snörlifvet af drap d'or, 40 dal.; gåfvan till brudgummen, en Hollandslärfts-skjorta, 23 dal., 5 klosterlärftsskjortor, 38 dal., och till hans betjent en skjorta och ett "ärmkläde", 3 daler. Dylika gåfvor till brudgummen, som vi redan omnämnt vid Magd. Krogenos bröllop år 1502, fortleva ännu här och der. Bland brudens utstyrsel nämnes äfven lintyg med "klosterlärfts öfverdelar eller lifstycken, men nedre delen af hemlärft", eller så sydda som de af allmogens qvinnor i södra Sverige ännu brukas. Ofvannämnde Peter Sigfrid Strahlenberg föddes d. 21 Sept. 1680 i Stralsund, der fadern Christian Taubert var landrännmästare samt gift med Maria Eleonora Klinkowen. Efter faderns död 1696 nödgades den 16-årige ynglingen att afbryta sina studier samt taga tienst som soldat vid öfverste Macleans regemente, der han qvarstod till år 1700,

I grafversarne vid v. Conowens död säges om henne: En fru Gud honom gaf, hvar opartisk må lämna, Hon dygd, förnuft, förstånd besitter i hög grad, Till dess beröm än mer här vore till att nämna, Men kanske Momus då sitt ord ock dertill lad'. då han blef styckjunkare vid artilleriet i Stettin. År 1702 befordrades han till konduktör vid fortifikations-brigaden i Stralsund och bevistade, först såsom frivillig, kriget i Polen, men blef på general Mardefelts begäran, som lärt känna den unge underofficerens duglighet, utnämnd till löjtnant och använd såsom ingenjör vid belägringen af Posen. Här utmärkte han sig så, att han till belöning af konungen erhöill en kaptens-beställning vid Södermanlands regemente. Han följde nu arméen under hela kriget och deltog i dess bragder samt blef 1707 i Alt-Ranstadt, jemte sina tvenne bröder, upphöjd i adligt stånd. Vapnet var en gyllne sköld med trenne röda händer och öfverst 3 gyllne stjerner i blå chef; — emblemer, syftande på de trenne brödernas blodiga idrotter och ärorika rykte. Vid öfvergången af Dnieperfloden var han en bland dem, som på den sista båten lyckligen undsluppo den förföljande fienden. Men hans äldre broder och regementskamrat, Philip Johan, som saknat honom och begifvit sig tillbaka i en liten båt för att uppsöka den saknade, föll i ryssarnas händer och måste med en 13-årig fångenskap plikta för sin broderskärlek. Under konungens vistelse i Bender bestred Strahlenberg den svenska postkommisariebefattningen i Carlstadt (Siebenbürgen) intill 1714, då han var kung Carl följaktig på den långa och äfventyrliga ridten till Stralsund. För Strahlenberg måtte denna färd varit långt ifrån angenäm, då han ända från slaget vid Fraustadt, d. 3 Febr. 1706, bar en fiendtlig muskötkula i bröstet, hvilken dagligen gjorde sig smärtsamt påmind. Kung Carl hade anförtrött hans vård åt sin egen lifmedikus, som icke lyckats att utdraga kulan. Efter ankomsten till Sverige erhöill han i Mars 1715 Nyköpings kompani, deltog i anfallet mot Norrige, utnämndes i Mars 1716 till major och i Oktober s. å. till den mera lugna befattningen af stadsmajor i Malmö. Denna tienst innehade han till i Maj 1731, då han mot 400 daler smt i årligt arrende af svärmodern öfvertog Fröllinge. Han afled derstädes d. 10 Januari 1742 och hans enka 53 år derefter, 87 år gammal, och båda makarne

jordades i familjegravven vid Getinge kyrka. Äfven den förutnämnde brodern, som under den sista tiden af sin lefnad vårdats af sin svägerska och i Sept. 1747 aflidit på Fröllinge, hvilat i samma graf. Strahlenberg hade först varit gift med Cath. Elisabeth, v. Berchner († 1719), dotter af Gerhard v. Berchner och Birgitta Walrave, och hade med henne dottern Maria Eleonora (f. 1719), som blef gift med landshöfdingen, baron Carl Mårten Fleetwood. I sitt andra gifte hade han sonen Peter, f. 1728, löjtnant 1749, afled i Finland 1756; dottern Charlotte Christine, f. 1732, afled ogift och Maria Euphrosyne, f. 1729, blef 1752 gift med ryttmästaren, sedermera öfverstelöjtnanten Carl Magnus Brummer, som 1784 afled såsom kommandant på Warberg. Enkefru Strahlenberg bodde jemte sin ogifta dotter på Fröllinge, men sålde gården d. 16 Dec. 1793 till sin dotterson Per Wollmer Brummer. Han föddes 1757 på det då varande löjtnants-bostället vid halländska adelsfanan, Öinge i Asige socken, blef kornett vid Vestgöta kavalleri 1779 samt ryttmästare 1789 och erhöll 1802 afsked som major. År 1795 gifte han sig, på Gamalstorp i Skåne, med sin syssling Elisabeth Euphr. v. Berch f. 1775, dotter af kanslirådet Fredr. Berch. Major Brummer afled på Fröllinge d. 21 Nov. 1829, och hans hustru efter nära 30 års enkestånd år 1858 på Spannarp i Skåne hos sin måg baron Kjell Barnekow. Af deras 7 barn blef sonen Fredrik Brummer år 1832, genom arf och köp, egare af fädernegården. Född 1806 blef han 1819 kadett och 1824 under-löjtnant vid Göta artilleri-regemente samt erhöll år 1832 afsked som kapten. Han har med erkändt nit deltagit i länets kommunalangelägenheter såsom ledamot af lazarett-direktionen, hushållssällskapets förvaltningsutskott, m. m., varit landstingsman från och med 1862 samt blef 1866 vald till ledamot af första kammaren. År 1863 utnämndes han till ridd. af Wasa-orden och 1865 af Nordstjerne-orden samt valdes 1863 till ledamot af kgl. landtbruksakademien. Gift år 1831 på Bårarp med sin kusin Maria Ehrenborg (f. 1810, afled 1851 på Fröllinge), ingick han 1853 nytt giftermål med sin svåger, August Ehrenborgs enka, Augusta af Melin. Härigenom blefvo Fröllinge och Bårarps sätesgårdar, hvilka sedan 1728 innehafts af v. Conowen och hans ättlingar, åter förenade under en egare. Fröllinge, hvars jordbruk af kapten Brummer blifvit upparbetadt till en utmärkt ståndpunkt, innehafves sedan 1869 på arrende af hans yngsta son, löjtnant Johan Magnus Brummer, f. 1844. Förenämnda egendom består af säterierna Fröllinge och Dal, 1 3/4 mantal, samt 4 1/4 mantal frälse, med ett taxeringsvärde af 177,600 rdr rmt. Jordrymden är 1847 tunneland, hvaraf tomter och trädgård 16 tld, åker i vaxelbruk 311, äng och beteshage under hufvudgården 40, bortarrenderade 480 tld, samt väl vårdad skog af bok och fur 1000 tld. Hufvudgårdens jordmån är, med undantag af 75 tld sandmylla, mulljord och lermylla på lerbotten. All åkerjorden är täckdikad och merglad och de under åren 1853—1863 verkställda ameliorationer, nybyggnader oberäknade, uppgingo till 41,376 rdr. År 1730 såddes vid Fröllinge 30 t:r råg, 21 t:r korn och 20 t:r hafre samt skördades 156 lass hö; nu vinterfödas der 22 hästar, 80 hornboskap samt 100 får. Arrendatorernas hvilka erhålla fritt bränsle och bete, betala 1300 rdr samt utgöra 4600 mans- och 426 qvinsdagsverken. Husbehofsqvarn och såg finnas vid gården. Bårarps egendom utgöres af 1 mantal säteri och 5 1/12 mtl frälse, taxerade till 135,000 rdr. Under hufvudgården brukas 320 tld i vaxelbruk samt 40 tld äng och betesmark. Åkerjorden är under nuvarande egares tid merglad och täckdikad. År 1730 var utsädet 4 t:r råg, 12 t:r korn och 10 t:r hafre. Nu vinterfödas 16 à 18 hästar och 85 hornboskap. Fyra bönder och 14 torpare utgöra 2800 mans- och 500 qvinsdagsverken. Till gården höra 180 tld bokskog.